

Dinsdag 3 juni hebben vertegenwoordigers van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, de rechterlijke macht, de advocatuur (de deken van de balie te Drente, Groningen en Friesland) en het openbaar ministerie in Groningen het convenant *Togamaster* ondertekend. In het convenant is vastgelegd dat de ondertekenaars zullen samenwerken bij het opzetten van een duaal studietraject binnen de Masteropleiding Nederlands recht. Studenten die voor het duale traject worden geselecteerd, combineren studie met een leer/werkperiode bij de rechterlijke macht, openbaar ministerie of advocatuur. Links op de foto A.H. Lanting (deken Leeuwarden), rechts J.P. van Stempvoort (deken Groningen). De plaats van handeling: de Grote zittingszaal van de oude rechtbank in Groningen.

Foto: B.A.A. Beijer.

recht & krom

Ewoud Sanders

Bijna iedereen levert een ander wel eens een streek. Dat kan met opzet gebeuren, of min of meer onopzettelijk, maar het gebeurt op grote schaal en we blijken daar allerlei woorden voor te hebben. De Grote Van Dale kent ruim twintig samenstellingen met *-streek*, die – althans qua gemeenschap en doortraptheid – culminerend in de *advocatenstreek*. Het onschuldigst zijn woorden als *apenstreek* ('dwaze of kwajongensstreek'), *guitenstreek* ('guitige streek, meer of minder onschuldige kindergrap'), *deugnietenstreek*, *jongensstreek*, *schavuitenstreek* en *schelmenstreek*. Ach ja, we zijn allemaal jong geweest, *boys will be boys*, en belletje trekken en straatrumoer horen er in onze cultuur nu eenmaal bij.

Maar er zijn kleine jongens die groot worden zonder dat ze tegelijkertijd volwassen worden, en daarmee komen we terecht bij samenstellingen als *boevenstreek*, *fieltenstreek*, *bandienstreek*, *schoftenstreek*, het curieuze *spitsboevenstreek* ('zeer infame, gemene streek'), *schurkenstreek* ('gemene, lage, eerloze streek') en *smeerlappenstreek* – en die zijn al veel minder plezierig.

Kan het nog erger? Ja, er is nog een streek die – als we Van Dale mogen geloven – zelfs nog vuiler is dan de *duivels-* of de *judasstreek*, want in die gevallen hebben we het 'slechts' over respectievelijk een 'slechte, gemene daad' en een 'verraderlijke streek'.

Op de ladder van slechtheid torent de *advocatenstreek* boven dit alles uit, en deze streek blijkt ook een ander karakter te hebben, namelijk geleerder en doortrapper. De *advocatenstreek* – vertelt Van Dale ons – is een 'onoprechte slimme streek, listige handeling om zich uit een ongelegenheid te redden of aan een verplichting te onttrekken'.

Waar doet ons dit aan denken? Natuurlijk aan de *jodenstreek*, want die

wordt – of je dat nu leuk vindt of niet – in het Nederlands gebruikt voor 'bedrieglijke streek'.

Ik zit nog steeds te wachten op een advocaat die eens een zaak begint tegen uitgeverij Van Dale Lexicografie wegens ongelijke behandeling in het woordenboek. Bij sommige woorden heeft Van Dale namelijk een zogenoemd label toegevoegd met de mededeling 'beledigend', maar bij vergelijkbare woorden niet. Zo staat er bij slechts twee 'streekwoorden' dat die beledigend zijn: *jezuïetenstreek* ('gemene of huichelachtige streek') en *jodenstreek*. Maar waarom ontbreekt deze 'waarschuwing' bijvoorbeeld bij *menistenstreek*? Anders gezegd: waarom worden menisten in het

woordenboek anders behandeld dan jezuïeten? Vergelijkbare verschillen zie je bij woorden als *neger*, *turk*, *jood* enzovoort, maar daar kan ik nu niet op ingaan.

Advocatenstreek is het enige 'streekwoord' in de Grote Van Dale dat als label 'ongunstig' heeft

meegekregen. Ja, dat haalt je de koekoek dat het ongunstig is bedoeld. Dat geldt natuurlijk ook voor woorden als *luizenstreek* en *peststreek*.

Maar waarom krijgt slechts één van al die genoemde samenstellingen het label ongunstig? Is het soms de enige combinatie van een beroepsnaam + *-streek*? Nee, dat blijkt niet het geval, want ons meest gezaghebbende woordenboek vermeldt ook nog *hoerenstreek* voor 'smerige, laaghartige streek'. Kennelijk vond men dit echter noch 'ongunstig', noch 'beledigend' voor hoeren.

Ik denk dat ik het antwoord wel weet. Die labels in Van Dale zijn niet louter op taalkundige gronden toegekend – hun taalkundige waarde is zelfs omstreden –, maar ook een beetje uit angst. Angst dat er inderdaad een keer een advocaat opstaat die hun een streek zal leveren.

Advocatenstreek